

Què passa amb les pensions?

Perllongament voluntari de l'edat de jubilació mitjançant incentius econòmics, estímul a les pensions privades d'empresa o deteriorament de les condicions per a les jubilacions anticipades són alguns dels canvis que planteja el Govern espanyol, que per a l'economista del Seminari d'Economia Crítica Taifa suposen "greus problemes" per als pensionistes. Miren Etxezarreta defensa que la pensió es consideri un "dret de ciutadania" i una modificació cap a un sistema públic, universal i no vinculat a l'exercici del treball

| FERRAN COVES

**MIREN
ETXEZARRETA**
seminari_taifa

PUBLICAT:
NOVEMBRE 2, 2021

El tema de les pensions està ocupant espais importants als mitjans. Què ha passat a les pensions? Que des de fa uns quants anys s'ha posat en qüestió el sistema de finançament de les pensions públiques, manifestant la preocupació que no hi hagi diners per pagar-les en el futur –el que en diuen la sostenibilitat. Diuen que ara vivim més que abans, i cal pagar les pensions durant molts més anys. I que, a més, cada cop som més persones per cobrar les pensions mentre que hi ha menys treballadors per finançar-les. Més pensionistes, durant més anys i menys treballadors per pagar les pensions... sembla lògic que no hi hagi diners. Tot això ha donat lloc a diferents canvis en el sistema, sempre per reduir les pensions, entre els quals destaquen dues àmplies reformes el 2011 (PSOE) i el 2013 (PP). Això ha conduït a un ampli debat que continua actualment.

Un gran nombre de pensionistes a l'Estat espanyol no accepten els termes plantejats en les reformes anteriors i fa anys que afirmen la seva sostenibilitat, reivindicant que s'eliminin les reformes de 2011 i 2013 i que s'estableixi un sistema de pensions segur i que permeti pensions decents. En una lluita permanent de gran vitalitat i originalitat amb què han generat una gran dinàmica reivindicativa. El debat és agre i està enverinat i han passat moltes coses que no podem recollir aquí. Hi ha molts materials escrits sobre el tema, als quals remetem el lector interessat, com per exemple el llibre *El conte de les pensions*, d'Editorial Icària.

El Govern actual torna a plantejar una nova reforma. La planteja dividida en dues etapes: la primera, “Mesures en vigor abans de finalitzar el 2021”, en què s’han inclòs les més favorables als pensionistes i ja han estat aprovades al Consell de Ministres del 17 d’agost de 2021, i la segona “Mesures per al 2022”, per a la qual s’han reservat les més dures.

Entre els assoliments més significatius hi ha el fet que, davant de la contínua afirmació que les pensions públiques són insostenibles, es reconeix explícitament que poden ser sostenibles, cosa que és més rellevant del que sembla

Alguns assoliments -un caramel que ajudi a empassar-se una medicina amarga: gràcies a la lluita que els pensionistes lliuren des de fa diversos anys, han obtingut alguns èxits importants. Entre els més significatius, es pot assenyalar que, davant de la contínua afirmació que les pensions públiques són insostenibles, es reconeix explícitament que poden ser sostenibles, cosa que és més rellevant del que sembla; que s’ha afirmat que el mecanisme de revaloració permanent de les pensions serà a l’IPC de cada any i que si és negatiu, les pensions no disminuiran (encara que en aquest punt, la lletra petita dona lloc a certa inquietud, ja que s’hi afirma que “es pugui estudiar la possibilitat d’índexs de revaloració de les pensions diferents de l’IPC”, cosa que gairebé sempre condueix a un índex de revaloració inferior al mateix. S’ha aconseguit que algunes despeses que satisfà ara la Seguretat Social (S.S.) i no corresponen a les pensions

contributives deixin de ser satisfets per aquesta institució (“despeses impròpies” les han anomenat). Aquestes despeses recarreguen fortament els pressupostos de la S.S. – s’han estimat al voltant de 23.000 milions d’euros a l’any–, quan haurien de ser satisfets pels pressupostos de l’Estat, i així el dèficit actual de la S.S. es reduiria molt considerablement.

També s’està discutint què succeirà amb el denominat factor de sostenibilitat que consisteix en un altre coeficient reductor de les pensions que es va establir el 2013 per l’augment de l’esperança de vida, en considerar que si es viurà més anys, és “lògic” que es cobri menys cada any per equiparar les pensions futures amb les actuals. És una “equitat intergeneracional” que perjudica seriosament els pensionistes perquè “viuran massa”, i que els pensionistes volen que es derogui. Encara no ho han aconseguit i el Ministeri afirma que es discutirà aviat per substituir-lo per un altre factor d’equitat intergeneracional diferent, però que si no s’arriba a un acord sobre aquest tema, ho establirà el Ministeri.

Es discuteix així mateix sobre el “Període de cotització per computar la pensió”. Aquí hi ha força confusió: a la reforma de 2011 es va augmentar el període per calcular el còmput de la pensió amb els salaris de 15 a 25 anys i les recomanacions del Pacte de 2020 assenyalaven que el pensionista pogués triar els millors anys de cotització, però aquesta recomanació no s’ha plasmat. Amb el mercat de treball existent ara, com seran els 25 anys del treballador? Podrà reunir 25 anys de cotitzacions en aquest context de contractes laborals molt curts?

Per afegir a la confusió, es va filtrar que, al contrari, per calcular la pensió el ministre proposava que es passés no només de 15 a 25 sinó que es computessin de 25 a 35 anys dels salaris. El canvi, segons *El País*, suposaria una disminució de les pensions al voltant del 8%. Aquesta proposta, que figurava en els esborranys previs, va ser negada després pel ministre, que va al·legar una mala explicació i comprensió del tema, i finalment no va ser inclosa a la versió final.

El denominat factor de sostenibilitat és una “equitat intergeneracional” que perjudica seriosament els pensionistes perquè “viuran massa”, i volen que es derogui

També s’han aconseguit altres avantatges d’interès, com els referents a augmentar certs ingressos del sistema -l’estat farà transferències al voltant del 2% del PIB cada any a la S.S.-; s’augmentarà el límit màxim de les pensions, la lluita contra el frau, es revisaran les cotitzacions i prestacions dels autònoms, el règim de viduïtat, els drets als becaris, etc. Encara que, ni s’ha aconseguit que l’actualització segons l’IPC es fixi permanentment i s’inclogui als pressupostos o a la Constitució, segons les reivindicacions dels pensionistes.

El que s’ha aconseguit fins ara permet dir que és principalment la lluita dels pensionistes el que ha portat a millorar alguns aspectes importants de les pensions, cosa que mostra que una actitud activa i enèrgica és necessària i útil. Però falten molts altres aspectes que només es guanyaran si es continua la

feina per aconseguir-los. Per començar, no s'han derogat les reformes del 2011 (PSOE) i la del 2013, però a més s'està proposant una altra sèrie de canvis que suposen greus problemes per als pensionistes. Entre ells:

Perllongament voluntari de l'edat de jubilació mitjançant incentius econòmics. Com

anteriorment augmentar l'edat de jubilació va ser motiu de moltes lluites reivindicatives de rebuig, ara provaran de manera més subtil: introdueixen l'augment de l'edat de jubilació voluntària, proporcionant un incentiu econòmic per als que continuïn treballant després de l'edat de jubilació. Volen que els grans segueixin treballant voluntàriament després dels 67 anys, que serà la propera edat de jubilació. Semblen haver oblidat que es tracta d'un país amb més de 3,5 milions d'aturats, joves majoritàriament!

Per això, estableixen com a incentiu un plus del 4% sobre l'import de la pensió corresponent per cada any de retard a la jubilació. L'incentiu es podrà cobrar com un percentatge addicional de per vida o en un pagament únic en jubilar-se. És que pretenen anar disminuint les pensions públiques i que els treballadors per poder viure segueixin treballant?

Ignoren totalment el caràcter del mercat de treball. Consideren que el treballador és lliure per triar el que vol fer a la feina. Però difereix molt de ser així. El treballador difícilment té aquesta llibertat. En un mercat de treball desastrós per als treballadors, de llocs de treball en precari i de salaris baixos, sovint **la jubilació és l'última sortida que queda als**

treballadors davant de l'atur. No es pot ignorar la naturalesa del mercat de treball per plantejar el que pot passar a les pensions. De fet, les reivindicacions de les condicions de treball i dels salaris són les mateixes que les dels pensionistes. Cal unir tots dos aspectes si es vol tenir èxit i avançar cap a una societat més justa i satisfactòria

En un mercat de treball desastrós per als treballadors, de llocs de treball en precari i de salaris baixos, sovint la jubilació és l'última sortida que queda als treballadors davant de l'atur

més, les empreses acceptaran que els treballadors decideixin romandre en els seus llocs de treball? És de témer que només ho faran si se'ls proporcionen d'altra banda un altre tipus de beneficis: "Per evitar que les empreses recorrin a les jubilacions anticipades, s'establiran també beneficis per a les que conservin a les seves plantilles els treballadors de més edat". Oblidant, així, les importants exempcions que ja estan concedides per a les cotitzacions dels treballadors majors de 60/65 anys des del 2001.

En altres paraules, que els jubilats -segurament els que tenen pensions molt baixes- sobrevisquin per mitjà de combinar les seves baixes pensions amb salaris també molt baixos (perquè a certes edats només s'aconsegueixen feines d'aquest caire).

No queda més remei que preguntar-se per la raó d'aquest intent amb més de tres milions d'aturats al país. On és la llibertat del pensionista?, segur que seguir treballant és "voluntari"? També suposa

perdre diners respecte a les cotitzacions realitzades; però i especialment suposa dividir els pensionistes entre qui tindrà pensions normals i qui les tindrà més altes perquè treballen més anys, amb greus divisions en el moviment reivindicatiu dels pensionistes. A més, si una persona ha treballat tota la vida, per què ha de seguir treballant en la seva jubilació? Només pot ser perquè la pensió no és suficient.

Estímul a les pensions privades d'empresa. Per a la part de Reforma prevista per a l'any que ve, es planteja una altra novetat molt greu: seguint el model del Banc Mundial i l'OCDE, s'aposta per impulsar la implantació efectiva de plans complementaris d'empresa. Les pensions d'empresa consisteixen en un compromís de realitzar pensions privades per a tots els membres d'una empresa, de nominació individual.

Fins ara, per estimular les pensions privades el Govern concedia una desgravació fiscal a l'IRPF que podia arribar fins als 8.000 euros a l'any per a les persones que contractessin un pla de pensions privat. Els pensionistes han discutit molt aquestes desgravacions, rebutjant-les. Actualment l'Informe recomana disminuir les desgravacions per pensions individuals (es preveu que del màxim de 8.000 a 2.000 euros), però... augmentaran els estímuls a les pensions col·lectives d'empresa fins als 10.000 euros. Si no vols caldo, dues tasses! L'objectiu és que en una dècada, el 80% dels treballadors tinguin un pla de pensions privat amb aquesta fórmula.

Seguint el model del Banc Mundial i l'OCDE, s'aposta per impulsar la implantació efectiva de plans complementaris d'empresa

Això suposa avançar descaradament cap a la privatització de les pensions, seguint les recomanacions del Banc Mundial i l'OCDE que volen que les pensions públiques contributives disminueixin i augmentin les del pilar privat que, a més, recomanen sigui obligatori (el que anomenen segon pilar).

A més, les aportacions a aquestes pensions privades normalment van a càrrec de l'ocupador i empleat a parts iguals (segur que aquest finançament no es té en compte després en les negociacions dels convenis?). És a dir, s'estimula els treballadors que dediquin part dels salaris (o dels estalvis) a contractar pensions privades. Ja són nombroses a Euskadi com a Entitats de Previsió Social Voluntària (EPSV).

Si aconseguixen que una majoria de treballadors tinguin pensions privades és probable que disminueixin les reivindicacions per a les públiques i, a més, augmentarà la divisió entre els treballadors; entre els que tinguin llocs de treball i salaris decents i puguin optar a pensions privades i tots els altres - precaris i temporals sobretot-, que hauran de quedar-se amb les mínimes pensions públiques.

Tot això suposa estimular molt fortament l'establiment de pensions privades per als treballadors assalariats. Permet adonar-se que el **tema de l'anomenada crisi de les pensions públiques**

cal situar-la en els interessos financers que volen aprofitar les grans masses de diners que es mouen amb les pensions per obtenir més beneficis privats.

No és veritat que no hi ha diners per a les pensions públiques. I, a més, qui garanteix que n'hi ha per a les privades? No hi ha molts bancs que han fet fallida i han deixat els seus dipositants sense pensions? Mereix més crèdit la sostenibilitat d'un banc privat que les finances estatals? Les pensions s'han de finançar per mitjà de l'erari públic com es financen totes les altres despeses socials (educació, sanitat, exèrcit, monarquia, infraestructures, etc.), per què s'han de finançar de manera diferent les pensions? La veritable raó per a l'anomenada "crisi de les pensions públiques" no és una altra que el fet que hi ha molts diners per als ens financers, que busquen gestionar per tots els mitjans.

L'anomenada crisi de les pensions públiques cal situar-la en els interessos financers que volen aprofitar les grans masses de diners que es mouen amb les pensions per obtenir més beneficis privats

Tot
i

que no és l'objectiu d'aquest article, cal referir-se al desastre que són les pensions privades per als pensionistes (molt arriscades, amb pèrdues per la inflació i molt cares), cosa que mostra que els que les veuen positives estan acceptant que les públiques no són suficients i cal fer pensions privades. Aquestes pensions "complementàries" consisteixen en què els pensionistes contractin

plans de pensions privats amb les institucions financeres, privades també. És una privatització brutal de les pensions.

Per als ens financers és molt convenient aconseguir que es realitzin pensions de grans empreses per a tota la plantilla, que s'estableixen generalment a través de convenis col·lectius, en comptes d'haver d'aconseguir un gran nombre de pòlisses individuals. En aquests convenis, els sindicats tenen sempre un paper important. Això significa que quan els sindicats accepten aquesta pràctica, es converteixen en còmplices de la privatització de les pensions (fa uns quants anys que signen convenis amb aquest sistema), i les desgravacions assenyalades augmenten la seva importància. Els sindicats es proposen continuar estimulant les pensions privades, gosen impulsar obertament la privatització de les pensions? És força trist contemplar sindicats importants vinculats a la privatització d'un dret social tan necessari, còmplices dels interessos dels ens financers.

En definitiva, s'aprofitarà la que anomenen "la reforma de les pensions" per facilitar i estimular la privatització de les pensions.

Deteriorament de les condicions per a les jubilacions anticipades. Ens hauríem de referir també al deteriorament que es proposa per a les jubilacions anticipades, cosa que suposa de nou ignorar les condicions del mercat de treball que hi condueixen, però no podem seguir per raons d'espai.

Tot

És impossible eludir mencionar l'important paper de la Unió Europea en tot aquest procés, ja que la reforma de les pensions (disminuir-les i privatitzar-les) és una de les condicions plantejades per la Unió per poder accedir als fons europeus per a la reconstrucció

això, és impossible eludir mencionar l'important paper de la Unió Europea en tot aquest procés, ja que la reforma de les pensions (disminuir-les i privatitzar-les) és una de les condicions plantejades per la Unió per poder accedir als fons europeus per a la reconstrucció, dels que tant s'espera. A més, la UE ha elaborat recentment el projecte PEPP, Proposta sobre un Projecte Paneuropeu de Pensions Individuals, amb què es pretén reunir fins a 700.000 milions d'euros de dipòsits i per al qual està disposat a participar en el pressupost amb sumes importants. Com poden dir que no hi ha diners per a les pensions públiques, però estar disposats a donar suport a les privades?

Això mostra clarament l'enorme poder del sistema financer global per assegurar-se el suport dels ens públics internacionals.

En resum, les reivindicacions dels pensionistes han aconseguit conquerir alguns aspectes importants, mostrant que la lluita és necessària i útil. Això suposa que cal continuar lluitant per les pensions i la societat que es desitja.

Els

Cal passar de veure la pensió com un salari diferit per haver treballat a plantejar-la com a dret de ciutadania. La reforma necessària ha de modificar el sistema de pensions cap a un sistema públic, universal i no vinculat a l'exercici del treball

pensionistes són persones ciutadanes com les altres i els seus drets s'han de finançar amb impostos si les contribucions no són suficients. Les pensions les ha de finançar tota la societat i no només els treballadors actius. D'altra manera, és una subvenció "oculta" als beneficis i al capital, que no paga pel manteniment dels pensionistes.

Però no es tracta de quedar-se aquí. Els pensionistes també volen participar en totes les lluites per una societat justa i harmoniosa. Saben que els processos socials són modificables. Els pensionistes veuen i accepten la necessitat de modificar el discurs i els sistemes de drets socials - entre ells, les pensions-, i més en una època en què cada dia hi ha menys ocupació i és més precària. Cal considerar que la pensió és un dret de ciutadania. Cal passar de veure la pensió com un salari diferit per haver treballat a plantejar-la com a dret de ciutadania. La reforma necessària ha de modificar el sistema de pensions cap a un sistema públic, universal i no vinculat a l'exercici del treball. Hi ha diverses fórmules per a això.

Els pensionistes saben què volen. Han estat sempre actius i ho continuaran estant. Ni la COVID ni les reformes no els impediran continuar lluitant per una

societat justa i feliç per a tothom.

**COTITZACIÓ EDAT DE JUBILACIÓ JUBILACIÓ
PENSIONISTES PENSIONS PENSIONS PRIVADES
REFORMA DE LES PENSIONS SALARIS TREBALL**